

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ

POLITICAL ANALYSIS

Год. ММХVII Брой 1

Нов български университет
ДЕПАРТАМЕНТ
ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ

New Bulgarian University
DEPARTMENT
OF POLITICAL SCIENCE

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: ИВАН НАЧЕВ

ТЕХНИЧЕСКИ РЕДАКТОР: ЕЛИЦА УЗУНОВА

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

ВЕРОНИКА АЗАРОВА, ГЕОРГИ ПРОДАНОВ, ЕВЕЛИНА СТАЙКОВА, ЖИВКО МИНКОВ, ИРЕНА ТОДОРОВА, КАТЯ ХРИСТОВА-ВЪЛЧЕВА, КИРИЛ АВРАМОВ, ЛЮБОМИР СТЕФАНОВ, ПЕТЪР НИКОЛОВ, ПЕТЯ ГЕОРГИЕВА, ХРИСТО ПАНЧУГОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

1. ПРОФ. АННА КРЪСТЕВА, ДХК
2. ПРОФ. АНТОНИЙ ТОДОРОВ, ДН
3. ДОЦ. АНТОНИЙ ГЪЛЪБОВ
4. ДОЦ. ВАСИЛ ГАРНИЗОВ
5. ДОЦ. ВЕСЕЛИН МЕТОДИЕВ
6. ДОЦ. ДОБРИН КАНЕВ
7. ПРОФ. ЕВГЕНИЙ ДАЙНОВ
8. ПРОФ. ЕВГЕНИЯ ИВАНОВА
9. ПРОФ. ЕКАТЕРИНА МИХАЙЛОВА
10. ПРОФ. ЛЮДМИЛ ГЕОРГИЕВ
11. ДОЦ. МАРГАРИТА ШИВЕРГЕВА
12. ДОЦ. МИРА МАЙЕР
13. ДОЦ. МОМЧИЛ БАДЖАКОВ
14. ДОЦ. СВЕТЛА СТРАШИМИРОВА
15. ДОЦ. СОНЯ ХИНКОВА
16. ПРОФ. ХРИСТО ГЕОРГИЕВ
17. ПРОФ. ХРИСТО ТОДОРОВ

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

ВИНКО КАНДЖИЯ – ХЪРВАТИЯ, ГУНИЛА ХЕРОЛФ - ШВЕЦИЯ, ЙОАН ХОРГА - РУМЪНИЯ, КАШИФ БАКИУ - МАКЕДОНИЯ, МАЙКЪЛ КИЙДИНГ – ГЕРМАНИЯ, ЯРОСЛАВ КУНДЕРА – ПОЛША

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА: СОФИЯ 1618, МОНТЕВИДЕО 21, корпус 2, офис 602,

Тел./факс: 02/8110602

<http://www.politicalscience.nbu.bg/bg/political-analysis>

e-mail: political.analysis.bg@gmail.com

ISSN

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

ПРЕД ВАС СЕ НАМИРА ПЪРВИЯТ БРОЙ
НА НАЙ-НОВОТО АКАДЕМИЧНО
ИЗДАНИЕ ЗА СОЦИАЛНИ,
ПОЛИТИЧЕСКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ
АНАЛИЗИ И ТЕОРИИ В БЪЛГАРИЯ.

СПИСАНИЕТО ЩЕ СЕ ИЗДАВА НА
БЪЛГАРСКИ, НО ЩЕ ПРИЕМА
ПУБЛИКАЦИИ НА АНГЛИЙСКИ,
ФРЕНСКИ, НЕМСКИ И РУСКИ ЕЗИЦИ.

ПЪРВИЯТ БРОЙ НА СПИСАНИЕТО Е
ПОСВЕТЕН НА НОВИЯ АМЕРИКАНСКИ
ПРЕЗИДЕНТ ДОНАЛД ТРЪМП И
ОЧАКВАНИЯТА КЪМ НЕГО.

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ ЕДИН ДИСКУСИЯ НА
ГРУПА БЪЛГАРСКИ АНАЛИЗАТОРИ,
ПРОВЕДЕНА ПО ВРЕМЕ НА
КОНФЕРЕНЦИЯТА „ФАКТОРЪТ ТРЪМП“,
ОРГАНИЗИРАНА ОТ РИСКМОНИТОР И
ДЕПАРТАМЕНТ ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ
НА НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ.

ПОЖЕЛАВАМ ВИ ПРИЯТНО ЧЕТЕНЕ!

ИВАН НАЧЕВ

ФАКТОРЪТ „ТРЪМП“

КОНФЕРЕНЦИЯ НА ДЕПАРТАМЕНТ „ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ“, НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ И
РИСКМОНИТОР, НЕПРАВИТЕЛСТВЕН ИНСТИТУТ ЗА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ

16.11.2016

СОФИЯ, ХОТЕЛ РАДИСЪН

Събитието се осъществи със съдействието на Централен фонд за стратегическо развитие на НБУ.

Васил Гарнизов

Добре дошли. За мен е чест и удоволствие да открия тази конференция, която със Стефан Попов нарекохме “Факторът Тръмп”. Това не е класическа конференция с тежки предварително приготвени академични доклади, а по-скоро опит една активно действаща и мислеща гражданска среда да разсъждава върху последиците от избирането на Доналд Тръмп за президент на Съединените щати. Специално наблягам върху последиците. Това ще бъде разговор за бъдещето след Тръмп, а не за причините, които доведоха до избирането му. Ще говорим за това какво следва за България, за Източна Европа, Украйна, за Европа и за света като цяло. И така, започвам като давам думата на Стефан Попов. Заповядай!

Стефан Попов

Добро утро, добре дошли на всички. Ще предложа една по-широка рамка на дискусиата, която в останалите изказвания ще се доуточнява.

Ще спомена като начало нещо лично. Аз съм наблюдавал американските избори за президент от 1991 г., тогава коментирах кампанията близо една година за българската секция на ВВС. И от тогава насам ги наблюдавам с интерес, кога по-отблизо, кога не толкова, но винаги ги следя. Трябва да кажа, че не съм виждал такъв шок и паника в американската публика, каквито произведе изборът на Доналд Тръмп. Възприятията за

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

Тръмп като скандална персона са нещо, което човек научава стъпвайки в Ню Йорк. В края на 1990 г. когато заминах задълго в Ню Йорк ме посрещна Стефан Груев, лека му пръст и на следващата вечер ме поканиха с жена си Лил на гости. Той разказваше колко прекрасен е горен източен Манхатън, но че си има и някои свои проблеми, включително един новобогаташ, скандален простак, местен разбойник и т.н., който се казва Доналд Тръмп. Жена му го прекъсна и подчерта *The Donald*, един вид лично име, което е станало нарицателно и непреносимо.

Оттогава досега нищо не се е променило в тази персона. Сега я виждаме начело на най-мощната държава в света. От една седмица насам шокът в американските среди не е стихнал. И това включва не само образованите хора от университетите, но се простира във всякакви медии, в известните институти за публична политика, както казваме ние тинк-танкове. По-интересно е не просто така непосредствените изживявания, а трудността за провеждане на приблизително точна прогноза какво ще предприеме бъдещата администрация.

Тези дни Брукингс публикуваха сценарии. Те престанаха да се занимават толкова с прогнози, преминаха към сценарии. Когато се занимаваш със сценарии, това означава, че всякакви неща са възможни. В техните сценарии са включени четири възможности. Това са въображаеми развития. Едното е “авторитарен лидер”, това визира повече вътрешната политика на Съединените щати; второто е “традиционен републиканец”, т.е. овладян и укротен от Конгреса и от собствената си администрация, тъй като той е аутсайдер и в момента предстои да се обгради, да състави един кабинет, който ще бъде от традиционни може би силно дясно консервативни републиканци; третото е просто да продължи да се държи като някакъв пакостник, разбойник, да говори скандалните неща, които чухме в изобилие в кампанията; четвъртата, която се обсъжда доста широко е импийчмънт на президента, т.е. ако доминирания от републиканците Конгрес реши, че той води администрацията, а оттам и Републиканската партия към неуспешен мандат да му организират импийчмънт, за какъвто той сигурно ще даде някакви основания.

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

Това сценарийно мислене говори за голямо объркване каквото аз лично не съм наблюдавал отдавна. Като се върнем до Втората световна война едва ли можем да видим подобна фрустрация и отказ от ангажиране с по-конкретни прогнози.

Тъй като нас ни интересува повече външнополитическият план на администрацията, искам да кажа предложа следното по-широко твърдение. В света в момента доминира, преобладава ред, който е прието да се обозначава като либерален международен ред. Той е изключение, започва да се строи след Първата световна война, до тогава го няма. В неговото изграждане Съединените щати са решаващия фактор. След Първата световна война президентът Уилсън инициира основаване на Лигата на нациите, която катастрофално се проваля. Това са първите опити на САЩ за формиране на глобален ред. След Втората световна война настъпва втори период в изграждане на международен либерален ред. Ще обясня какво точно означава това и защо то не е празна приказка. След Първата световна война провалянето на идеите за такъв ред става поради обстоятелството, че се сключват международни споразумения, каквото е и Лигата за нациите, един аналог или прото-ООН, които не са снабдени предварително с инструмент за изпълнение на вътрешните договорености или на своя мандат. Така те имат мандат, който остава номинален, на хартия.

Този основен дефицит много добре се разбира след Втората световна война. Тогава Америка започва да води една политика на две равнища. И тя заляга в изграждането на един преобладаващ в света ред, който в момента имаме. Тази двойна политика се състои в следното: от една страна се създават международни режими, както ги наричат, сключват се множество споразумения, създават се международни регионални и глобални организации, като ООН, Световна банка, Международен валутен фонд, Световна търговска организация, НАТО (регионална организация, но с глобални значения). Тази мрежа от режими създават една възможност, оформят едно пространство, в което държащите се, тъй да се каже, нормално невоеннолюбивите държави да пребивават в тях, да опосредяват своите различия, да се договарят и по този начин да съхраняват мира в света. Зад всичко това обаче стои американската сила и това е второто измерение на международния либерален ред. Т.е. американската сила стои отзад, за да гарантира

изпълнението на международни режими, които се изграждат след Втората световна война и които включват и много други освен тези най-популярни, които аз споменах.

В кампанията на Тръмп основните заплахи, които чухме бяха свързани с оттегляне на американската сила от поддръжка на тези международни режими. Това е много голям риск. Но това е риск, който мисля, че има слаба вероятност да се превърне в действителност. Републиканският конгрес, републиканската партия самата администрация няма да разрешат на Тръмп да изпълни максимално подобни закани. Но мисля, че все пак рискът е голям и от тук нататък всички ангажирани, всички интересувачи се хора по света, граждани, медии и правителства би следвало да наблюдават внимателно и да правят оценки доколко американската администрация следва или се оттегля от тези, заявени в кампанията и подривни за международния ред закани. Във всеки случай, с това приключвам, две реакции ми се струват много прибързани, това са празненствата на Ку Клукс Клан в южните щати. И другото нещо което пък ми се струва не само прибързано, но като израз на отчаяно вдъхновение, е реакцията на Руската дума. Там изчакаха избора на Тръмп за да празнува и да надигат чаши водки, да правят шумни тостове, в кулоарите на Думата. Мисля, че сме далеч от основания за подобни празненства. Благодаря!

Васил Гарнизов

И аз благодаря. По линия на международните организации, зад които стои без съмнение силата на Съединените щати, ще продължим дискусиата със Стефан Тафров, безспорен специалист по темата. Заповядай.

Стефан Тафров

Международният ред, установен след Втората световна война, дори в условията на студената война, почива най-вече върху Америка и нейната визия за света. Произходът на ООН е Атлантическата харта, а хартата на ООН дори започва с перифраза на американската конституция – *Ние, народите*. След Втората световна война ООН се превърна разбира се в една чисто дипломатическа машинария. ООН беше

дипломатическото поле, на което двата блока се опитваха да изгладят най-сериозните конфликти помежду си. ООН до голяма степен беше обезсилено, но дори в онези условия тя успя да направи нещо, което самите реалности на международните отношения наложиха. Миропазването. Това е едно от най-големите постижения на ООН. Миропазването е инструмент, чрез който с относително малко ресурс се предотвратяват много тежки последствия от поредица международни конфликти. Впоследствие ООН, заедно с другите международни институции като Световната банка, СТО и др., започнаха да отразяват във се по-голяма степен еволюцията на обществата в либералните демокрации. Те се превръщаха във все повече в инструмент за борбата с бедността и човешките права. Кофи Анан първи наложи виждането за ООН като организация от три стълба – единият е мирът и сигурността, вторият - развитието и околната среда и третият - човешките права.

Това, което вероятно ще се случи с избирането на новия американски президент е, че тази международна организационна система ще се съсредоточи изцяло върху проблемите на сигурността. Останалите два стълба на ООН ще минат в заден план, поне що се отнася до американската позиция. Развитието, околната среда и човешките права са проекция на едно либерално мислене за света, което новоизбраният президент на САЩ не споделя. Това което ще бъде поставено под заплаха в ООН е съдбата на миропазващите операции. Поради правилата на финансиране всяка миропазваща операция винаги в крайна сметка зависи от американското финансиране. Тези операции се оказаха изключително ценен инструмент, особено в конфликтите Африка, но не само. Той ще бъде все по-малко на разположение при антимултилатералистката администрация, която се очертава да се формира в Съединените щати.

Впрочем, една от основните фигури в обкръжението на Тръмп, за когото се говореше, че може да бъде и държавен секретар, е бившият американски посланик в ООН Джон Болтън. Той е откровен антимултилатералист и един от стожерите на тази линия в американската дипломация. Автор е на прочутата фраза, че ако 38-етажната сграда на ООН в Ню Йорк се лиши от 10 етажа, това няма да бъде от никакво значение. Той е най-вероятният посланик на САЩ в ООН. Втората възможност е говорителят на американската

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

мисия между 2000-2005, Ричард Гранел; виден републиканец, който, макар и прагматичен в сравнение с Болтън, генерално споделя неговите виждания.

Както каза Стефан Попов обаче, каквито и да са били изявленията на Тръмп по време на кампанията, има граници, извън които той няма да може да променя американската политика спрямо ООН и останалите международни организации. В момента Тръмп е начело на една силно разделена републиканска партия, в която има различни течения. Джон Болтън е много виден представител на неоконсервативното течение и един от основните критици на президента Обама за неговата, както я наричаше, *мекушава политика* спрямо Русия. Болтън настояваше Украйна да бъде въоръжена. Също така той остро критикува решението на президента Обама САЩ да не се намесват с военни средства в Сирия. Така че Болтън досега е заемал твърди позиции, противоречащи с основни послания на кампанията на Тръмп.

По отношение на Русия, според мен действията на новата администрация няма да почиват на либералното виждане за ролята на Америка в световния ред, а ще бъдат насочени към постигането на някакъв вид сделка. Тази сделка може да бъде мълчаливото приемане на анексирането на Крим, макар не юридически, но *de facto*. Може сделката да бъде вдигането на санкциите срещу Русия в замяна на уверение от руска страна, че ще намали натиска срещу Балтийските страни, може би и върху Балканите. Такова споразумение би поставило Европа в много деликатно положение.

Тук е мястото да се каже, че един изключително важен въпрос, който стои пред Европа с новия американски президент е дали Европа е в състояние да развие собствена отбранителна способност, каквато тя в момента няма. И като казвам Европа, имам предвид най-вече Германия. Германия е онази от водещите европейски страни, която по исторически причини не иска да има военна сила, съответстваща на икономическа ѝ мощ. В момента тя харчи 1.2% от бюджета си за военни цели, което е много под 2.00 % които би трябвало да постигне всяка страна-членка на НАТО. В изявлението си след избора на Тръмп Ангела Меркел каза, че ако сътрудничеството между САЩ и Германия не продължи да бъде основано на либералните ценности - тя говори най-вече за недискриминация на основа на пол, етнос, сексуална ориентация, религия и др. - тогава Германия ще бъде

принудена да постави НАТО на втори план и да започне да развива собствени отбранителни способности.

Това е стара германска следвоенна дилема: кое е по-важно - НАТО или Европейският съюз? Християндемократите са повече за НАТО, социалдемократите са повече за Европейския съюз. С избора на Доналд Тръмп пред Ангела Меркел изниква възможността тя да стане най-важният стожер на либералния международен ред и изобщо на либералните ценности. Нейното изявление е този сигнал – ако вие не вървите по пътя, по който вървахте до сега, ние ще предпочетем Европа и ЕС пред НАТО. Това няма да бъде лесно, тъй като развиването на собствена идентичност за ЕС значи несравнимо по-големи бюджетни разходи, което противоречи на философията за бюджетна дисциплина, изповядвана най-вече от самата Меркел. Това ще означава по-високи данъци и други сериозни жертви, заради което в крайна сметка се съмнявам, че това е политически възможно, но във всеки случай изказването е ясен сигнал от страна на г-жа Меркел.

Отклонението от генералното направление на американската външна политика, включително и спрямо международните организации, ще бъде смекчено от два фактора – първо, от различните тенденции в самата републиканска партия и второ, и много важно, от дълбоката поляризация в американското общество, за която администрацията на Тръмп няма как да не държи сметка. Никога до сега от Втората световна война насам основната суперсила в света не е била така вътрешно разделена, както САЩ са в момента. Това е изключително важен фактор.

Ще спра дотук. Благодаря.

Васил Гарнизов

И аз благодаря на Стефан Тафров, продължаваме с международната тема, Иво Инджев, заповядай!

Иво Инджев

Понеже останах с впечатление, че трябва да говоря за Близкия Изток и Тръмп, ще започна с общото между тях. Общото между Тръмп и Близкия Изток е само едно и то е, че не се знае какво ще се случи.

При Тръмп има много неизвестности. Той е назначен за главен мениджър на международните отношения на планетата, без да е работил и един ден по специалността. Т.е. може да се окаже, че всичко онова, да го нарека страшно, което до сега е изрекъл всъщност е нищо в сравнение с онова, което още не е изрекъл и още не е направил. Надявам се сценарият да не се развие така.

Онова което зависи от американската политика в момента и което ще повлияе на Близкия Изток директно е евентуалното сближаване на позициите на Тръмп с Русия. Едно от малкото неща, за които Тръмп говори по време на кампанията и от които до този момент не е отстъпил, е силно му желание за сближаване с Русия. Това е индикация за един развой, който, ако цитирам Financial Times, е бременен с опасности. Възможно е - ще си позволя един каламбур - Украйна и Сирия да бъдат трампа в сделка с Русия. Част от такава сделка могат да бъдат общи военни действия срещу Ислямска държава. Военна намеса на САЩ срещу Ислямска държава е едно от малкото конкретни неща, в областта на международната политика, които Тръмп обеща по време на кампанията, критикувайки остро Обама за това, че не е предприел такава.

Една новина, разпространена от Португалската телевизия, която е интервюирала Башар Асад, цитирана след това от руската агенция ТАСС, след което акцентирана от сирийската агенция САНА – така погледнато звучи като препиране на дезинформация, но така или иначе ще се доверим на тези източници - твърди, че Асад харесва Тръмп. Трябва да се запитаме защо. Едната причина е, че Асад харесва Путин, знаем защо. Другата е, че Тръмп обещава война с Ислямска държава, което е извинението на Асад да избива собствения си народ систематично вече пета поредна година в една гражданска война, която той самият започна.

Тук има и други важни фактори. Предстои да се види как ще се държат регионалните сили като Иран например. Иран може да не е световна сила, обаче в региона определено е от водещо значение. Президентът Обама като че ли сложи всички яйца в кошницата с

подобряването на отношенията си с Иран. Някои анализатори твърдят, че с това той е жертвал други приоритети в региона, с което е дал увереност на Путин да се намеси в Сирия. Дали обаче Тръмп ще ревизира отношенията в Близкия Изток и конкретно споразумението с Иран? Също, дали ще затопли отношенията с Израел? Бенямин Нетанягу почти отказваше да си говори с Обама заради ситуацията в триъгълника Израел, Иран, САЩ. За Иран е държавна политика, подобно на други арабски режими, десетилетия наред да се поддържа идеята за израелска заплаха.

С подхранването на въображаемата опасност – същото впрочем, което Асад прави с Ислямска държава - се обосновава въоръжаването на тези режими и спирането на процесите на демократизация в тях. В резултат на това тази демократизация така и не настъпи, дори след Арабската пролет, на която иначе се вменява, че е била организирана от Запада. Всъщност тя започна след изтичане на информация в Уикилийкс, която единствено показва колко лоши са самите американци в международните отношения. Разни автократи и диктатори. Народите научиха какво се случва от това изтичане и излязоха на улицата. Така започна Арабската пролет, нищо про-американско нямаше в нея. Нещо повече, самите американци не знаеха как да реагират на Арабската пролет въобще. След това събитията в Близкия Изток се катализираха.

Близкият Изток ще продължава да бъде резервоар за изпомпване на нестабилност към Европа. Тази вълна от нестабилност временно е задържана в Турция, но през това време последната се възползва като шантажира Континента, че ще я отприщи. Темата за мигрантите, като новия призрак, който броди из Европа, беше употребена по един брутален начин. България е държавата, която е видяла най-малко мигранти в Европа и въпреки това те се превърнаха в централна тема. Какво остава за страни като Германия и Съединени щати, които имат и решаващ глас, за разлика от България. Ясно е, че тази тема ще продължава да доминира. Предстои да се види как Тръмп ще се отнесе към нея.

Ще завърша този коментар с безсилното *бъдещето ще покаже*. Защото в действителност има твърде много липсващи елементи в този пъзел, за да може човек да се ангажира с нещо по-конкретно. Мисля, че онези, които се опитват да вкарат Тръмп в идеологически рамки грешат. Той е сделкаджия. Чух коментари, че победата му е много хубаво нещо,

защото размазал социалистите в Америка. Това може и да е вярно донякъде, но твърде много ми напомня за анекдота на д-р Гилотен, който казал, че неговото изобретение е най-доброто средство срещу пърхута. Или, както ние на български казваме, да изхвърлиш бебето заедно с мръсната вода от коритото. Така, че ще видим. Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря на Иво Инджев, дотук все пак нещо сравнително ясно, Стефан казва преждевременна е радостта на Ку Клус Клан, преждевременна е радостта в руската Дума, не разбрах преждевременна ли е радостта на Башар Асад. Да продължим с тази, така да я наречем, руска тема. Илиян Василев.

Илиян Василев

Действително има голям проблем с разбирането на Тръмп. Една от причините за това е, че много малко хора разбират глобализацията като процес. Все още се бърка глобализмът, който е външно-политическа доктрина, и глобализацията, която е процес, който винаги е съпровождал историята на човечеството. В тази връзка Тръмп направи прекрасна стратегия, за спечелване на изборите. В самата Америка много малка част от хората пътуват и разбират света по отношение на глобализацията. Тя винаги им е била нещо чуждо и противно. Човекът, който пътува се възползва от нея и печели, за разлика от оня, който стои на едно място. Като се има предвид, че около 60-70% от американците изобщо не напускат Америка, това е сериозен проблем.

По отношение на Русия. Според мен в момента Путин е най-добрият играч във виртуалната политика, т.е. в разиграването на ресурс, който той всъщност няма. Той първо имаше много пари, сега вече няма. Но издигна до съвсем ново ниво старата история с коминтерна. Той направи нов коминтерн, но вече с новите средства на комуникацията.

След като през 1990 г. Русия и Америка приключиха с конфронтацията, международното комунистическо движение от леви партии изгуби предмета си. Тогава те трябваше да си намерят нов предмет и това се оказаха всякакви деструктивни, контра движения. Сега Путин ги е организиран в една мрежа и ги използва. Тук влизат т.нар. тролове и хакерите.

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

Колкото и хакери да има, такъв род кибератаки, каквито видяхме, не могат да се направят без организация. А такава организация трябва да бъде финансово подплатена. Това е работа, която е по силите единствено на разузнавателните структури. В Китай например, има кибер-отряди в армията. В Русия обаче те не са част само от военната структура, а са част от Сурковата система, в която има и контраразузнаване. Тоест, започва се битката навън, с възможността да се контролира процесът вътре в страната.

Това което сега Путин се опитва да направи е да внуши на всички, че двамата с Тръмп ще се разберат. С европейските лидери той успя. Цялата новина за разговора между Тръмп и Путин беше развита от руските медии, които внушиха, че те вече са се разбрали и европейците трябва да треперят. Всъщност Путин се обади на Тръмп, а не обратно, а от щаба на Тръмп не излезе никаква новина за това събитие.

Русия и САЩ са вътрешно невъзможни за съчетаване по начина, по който се продава идеята, че Тръмп и Путин ще започнат да си разпределят Украйна, ще се признае Крим, ще се споразумеят за Сирия и т.н. Тръмп влиза в президентството с цялата мощна конструкция на републиканската партия. За повечето хора в тази партия се знае, че нямат симпатии към Русия, напротив. Хипотезата, че президентът сам ще може да смени курса на кораба и да оцелее е просто несъстоятелна. Също е невъзможна идеята, че ще се сключи някакъв нов тип Ялтенско споразумение. Всъщност още в момента, в който Тръмп смени Мана Форд се разбра, че руската карта вече е приключила. Тръмп направи сделка с част от републиканците да действат заедно, за да овладеят конгреса, което и направиха. А това, което прави Путин сега е да бърза да играе с тези виртуални политики, за да внуши, че няма по-добър от него в това майсторство.

Русия е в имплозия и въпросът изобщо не е дали ще сключат Ялтенско споразумение, въпросът е Путин да направи така, че да изглежда сякаш той неутрализира Тръмп да не работи срещу него. Но той не разбира, че проблемите на Русия не са Тръмп, проблемите са вътрешни. И те са причината той да е в режим на свободно падане. Речта на Улюкаев е свидетелство. Тъй като за публиката трябва да има борба, а вече няма Сирия и няма Украйна, започна борбата с корупцията. По този начин се дисциплинират всички във властта, на принципа, ако не слушате, следващите сте вие.

Моята теза за Тръмп е, че бъдещето не може да покаже много по-различни неща от тези, които познаваме, защото има структури и тези структури имат гравитация. В кандидат-президентската кампания той направи един супер-продукт, с който спечели изборите срещу политическия елит във Вашингтон. Но ако се замислим, има ли друг начин, по който той би могъл да спечели изборите? Няма. В самата републиканска партия той беше външен и нямаше подкрепа. В тази ситуация той направи невероятни неща. С 99 % от медиите срещу него и неравностоен рекламен бюджет, той ги разби. Той направи един продукт, достатъчно мощен да го изведе в Белия дом. Този продукт и тази кампания ще се изучават дълго в учебниците.

Проблемът на света и опасността в момента от Тръмп не е в друго, а в това Америка да се изолира и отдръпне от регионалните конфликти, които в момента се потискат от присъствието на Щатите. Ако това стане тези конфликти ще избухнат и никой няма да може да ги задържи. Това е големият проблем и за нас. Иначе Тръмп е точно такъв, какъвто в моментна Америка има нужда. Дали това е добре или зле ще се види.

Васил Гарнизов

Благодаря на Илиян Василев, гравитацията съществува, нова Ялта не е възможна. Ясни послания. Сега Христо Иванов.

Христо Иванов

Благодаря. В няколко изказвания се говори за американската система като система от задръжки и противотежести. Това е системата на разделение на властите и политическите баланси, които произвежда. Една от тезите досега беше, че тази система гарантира дългосрочната последователност на американската политика. Без да споря с това, искам да отбележа нещо, което не беше казано. Второто обстоятелство, освен това, че Тръмп спечели Белия дом е, че републиканската партия е на път да установи контрол върху трите власти. Те взеха двете камари на Конгреса. Във Върховния съд в момента има една вакантна позиция като предстои да се открие още една. До сега съдът беше разделен по равно с един балансьор. Единият от крайно републиканската част на съда, Скалия, почина.

Той ще бъде заменен от Тръмп с друг такъв, тоест балансът няма да се промени. Гинсбург е от лявото крило, но тя скоро ще се оттегли. И ако Тръмп е този, който ѝ намери заместник, тогава за първи път от много години мнозинството в съда изцяло ще се обърне в полза на десните.

До сега при републиканците имаше тенденция да се говори доста популистки. Честото им оправдание за това, че не спазват обещанията си след избори беше или че президентът им пречи, или че местата в Конгреса не са им достатъчни, или че балансът в съда не е в тяхна полза. Сега всички тези оправдания отпадат. В това отношение следващите две години, до следващите частични избори за Конгреса, ще бъдат много интересни. Какво ще правят сега републиканците в Конгреса с напълно развързани ръце? Това си струва да се следи.

Аз лично за себе си си напомням да не търся прекалена субстанция в самото явление Тръмп. Особено що се отнася до прекалена политическа идеология в един или друг смисъл. Нека да не забравяме, че той през по-голямата част от живота си е бил демократ. Оперирал е в Манхатън, където либералната култура е в своя апогей. Много по-интересно е всъщност какво ще се случи в републиканската партия, която абсорбира енергията на движението, което Тръмп създаде, и какво ще последва от това. Много е интересно да се наблюдава крайната периферия на републиканската партия. Тя успя да излезе на преден план през ключови дейци в кампанията на Тръмп, които сега ще станат част от екипа му в Белия дом.

Заявката на Юнкер, че Европейският съюз, че ще изгради пълномасщабна отбранителна способност е съмнителна и естествено среща подигравки, но нещо в тази посока трябва да се направи. Ще бъде интересно да се следи и този процес. Очевидно оттеглянето на Америка или модификацията на нейните присъствия в зони на конфликт ще бъде допълнителна мотивация за това. Интересно е какъв ще бъде ефектът от усилията в посока капацитета на ЕС за отбрана и особено от очакваната политика в областта на разузнаването.

И двете политики, политиките за сигурност и политиките, свързани с разузнаването, в мултинационален контекст означават едно базово нещо и това е доверие за споделяне на

информация. Това е минималното нещо, без което няма как да има каквото и да е координиране на действия, общи политики, охрана на граници и т.н. Ако трябва да се споделя чувствителна информация, но се знае, че има един, който ще я продаде или тя ще изтече просто защото институциите са му прогнали и часове след нейното предоставяне, тя ще се окаже на други интересни места, такава политика е невъзможна. Преди една година на заседание на Европейския съвет по правосъдие и вътрешен ред комисарят по вътрешна сигурност сподели една доста обезпокоителна за мен данна. В мрежи като Европол, Eurojustice и др., които именно се базират на споделяне на информация, само 5 държави от ЕС всъщност им предоставят информация. Две от тях са България и Румъния и едва ли информацията е кой знае колко ценна. Останалите предпочитат да действат на двустранен принцип. Пряк пример за това беше реплика на главния прокурор, изречена съвсем скоро, който коментираше разследването на атентатите в Бургас. Той се оплака, че партньорските ни служби през цялото време са имали определена информация, която обаче не са ни предоставили. Това е всъщност режимът, в който България, като страна, чиито институции не се ползват с доверие, се налага да функционира. На България може да се доверява само минимално необходимата информация с цел да се извършат оперативни задачи. Това много напомня ролята на България в Османската империя – пазят се проходите, малко разбойничестваме в тези проходи, кога мине, кога не, някой ще ограби пощата от време на време, но като цяло това е функцията ни в империята. Не сме много далеч днес от нея. Нашите елити много добре разбират това и затова са винаги готови да услужат за нещо конкретно, стига в замяна да не им се държи сметка какво правят през останалото време, в проходите. Това е моделът на съжителство.

Искам накрая да стигна до един вътрешно-политически български въпрос, към който да ви заостря вниманието. Досегашната рамка на либералния международен ред, за която говореха Стефан Тафров и Стефан Попов, всъщност за България функционираше като външен скелет на асистирана държавност. Ние можехме до сега да си позволяваме да не провеждаме определени дебати, да не вземаме определени решения, дадени усилия да не се правят, защото съществуваше някакъв външен нормативен ред и сили, които оказват

натиск. Много по-лесно е да се очаква от Брюксел да свърши някаква работа във вътрешната политика на България, отколкото отвътре.

Какво може да се очаква от гледна точка на този залог за нашето развитие от последните поне 26 години? Какво ще стане с външния натиск, на който разчитаме да компенсира факта, че нашата демократична система сама по себе си не може да произведе достатъчно воля за реформи и развитие? Надявам това, което се случва във външен план да подейства достатъчно отрезвяващо, за да започнем да поемаме по-голяма отговорност за темите, които до сега сме аутсорсвали навън. Разбира се, на първо място става дума за съдебната реформа, за която ние сме свикнали да очакваме все Брюксел да свърши работата. Време е да се поеме отговорността тук и политически и обществено за тази тема. Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря. От Христо Иванов темата естествено преминава в Атанас Славов.

Атанас Славов

Благодаря. Ще се опра на въпросите, които Христо Иванов засегна.

Първо един бърз поглед към американското конституционно устройство, което както стана дума носи този механизъм на взаимен контрол и възпиране. Как действа този механизъм когато всички власти са в една партия обаче? Дали той ще се задейства тогава, когато е нужно? Какво имам предвид. Голяма част от назначенията, които прави президентът минават през Сената. Това са няколко хиляди щатски федерални висши служители, част от които се назначават със съгласието на Сената. Когато Сенатът е в ръцете на републиканската партия може да се очаква, че няма да има проблем при тези назначения. И все пак именно вътрешните разломи в републиканската партия могат да доведат до интересна ситуация.

Стана дума за това кой ще бъде държавен секретар. Председател на Комисията по външни въпроси в Сената обаче е сенатор Джон Макейни, който беше казал за Путин, че като погледне човек в очите му вижда КГБ. Не вярвам, че сенатор Макейн и

ръководената от него комисия ще допуснат една по-отворена политика спрямо Русия. Искам също да ви обърна внимание, че за да бъде подписан един международен договор президентът се нуждае от подкрепата на 2/3 от Сената, мнозинство, което републиканската партия няма. Така че и заради това външната политика не може да е просто избор на Тръмп и неговия екип.

По отношение на Върховния съд на щатите. Да, изборът който ще направи Тръмп за върховен съдия е изключително важен. Ако това стане един наистина консервативен Върховен съд, който ще остане такъв още може би десетилетия, това може да повлияе сериозно върху американската вътрешна политика. Заявката на Тръмп и на екипа му по този въпрос беше повдигането отново на въпроса за абортите. Тук това изглежда абстрактна тема, но за американското общество е проблем, който сериозно се дебатира. Предполагам, че консервативен Върховен съд ще означава и нов тип политика по отношение на сложния баланс между свободата на личността и сигурността. Мимоходом ще отбележа също, че наред с Върховния съд в САЩ действа един по същество паралелен Върховен съд, чийто заседания са тайни, който е създаден със специален закон. Т.е. изгражда се една паралелна система в сектора сигурност, която е много далеч от принципите на върховенство на защитата на правата и свободите на гражданите. Това, че ще има президент, фиксиран върху темата за национална сигурност най-вероятно ще има негативен ефект върху цялата юридическа практика в тази сфера.

На второ място, в случаите, в които президентът не успее да прокара закон през Конгреса, той може да прибегне към един важен механизъм, а именно тъй наречените ексекютивни наредби. Това са едни особени заповеди, или укази на президента с донякъде спорна конституционна легитимност, които имат силата на закон. Президентът Обама на няколко пъти се възползва от тази възможност, за да заобиколи Конгреса, който блокира дадени закони. Тоест президентът, който по конституция няма законодателна власт, всъщност може да прокарава чрез тези наредби много важни политики. В настоящия случай републиканците имат мнозинство и в двете камари, така че вероятно няма да има нужда да се издават поне в първите две години, но това трябва да се има предвид като възможност.

Ще завърша с отношенията между Америка и ЕС. Въпреки основателния скептицизъм за това доколко Европа е способна да изгради обща отбрана или общо разузнаване, аз си мисля, че именно изборът на Тръмп и последващите избори, които ще направи американското общество, ще тласнат Европа към все по-засилена интеграция. Това няма да стане за 5 години, може би няма да стане и за 10 години, но за да може европейският континент да постигне субектност в международния смисъл е необходимо да изгради идентичност в сферата на отбраната. Знаем от политическата теория, че едно от най-силните разделения, което води до изграждане на такава идентичност, е разделението приятел-враг. Да, не е либерално, но тогава когато има противопоставяне всеки трябва да се определи. И ако Европа в рамките на глобалното противопоставяне не успее да се определи или ще престане да съществува по начина, по който е в момента, или ще трябва да превключи на нова скорост. Така че аз съм по-скоро оптимист за процесите, които ще протекат в посока интеграция на отбранителни способности, макар да не може да се очаква първа стъпка в тази посока в следващите 5 години. Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря на Атанас Славов. Сега Стефан Тафров.

Стефан Тафров

Дискусия за външната политика на Тръмп би била откровено казано провинциална, ако в нея не се включи основният сюжет от последните години, а именно Китай и Азия. Едно от малкото конкретни неща, които Тръмп говори по време на своята кампания беше за търговска война с Китай. Това беше в основата на платформата му. Ако той започне да вдига митата и с това започне търговска война с Китай, с което курсът на американския долар падне, ще се стигне до незначителни последствия за световната икономика. После, какво ще стане със запазването на Китай като регионална сила в Южнокитайско море, в Източнокитайско море? Някои коментатори смятат, че Тръмп ще се съсредоточи върху икономическите аспекти и ще изостави Южнокитайско море и Източна Азия.

Тръмп говори много срещу политиката на САЩ в Япония и Южна Корея, защото тя струва много скъпо на Америка. Оттам има положителни знаци и изглежда няма да има рязък завои: японският министър-председател успя много бързо след изборите да се свърже с американците и да се увери, че няма да има сътресения, но така или иначе тези фактори ще бъдат главният сюжет през следващите години. Свидетели сме на т.нар. клопка на Тулкидит от времето на Пелопонеските войни. Тя се състои в симултанното залазване на една глобална сила и изгряването на друга: Спарта запада, Атина се качва. Сега Америка спада, Китай се качва като глобална сила и точно този момент е най-рисковият за една голяма война. Големият въпрос сега е как Тръмп и Америка ще се държат в тази ситуация.

Васил Гарнизов

Благодаря. Други бързи коментари?

Иво Инджев

Само една реплика, за да не остане впечатлението, че нищо особено не се е случило с избирането на Тръмп. Не съм съвсем съгласен с тезата, че американският президент не определя посоката на външната политика и ще дам пример от близкото минало за това. Администрацията на Обама изпрати Хилари Клинтън да преговаря с Путин след руската агресия в Грузия. Това се възприе от руския президент като поощрение да нанесе удар върху следващия съсед, а именно Украйна.

Не сме се събрали тук, за да се плашим, но трябва да имаме едно на ум с кого и с какво си имаме работа, защото изобщо не е изключено да бъдем потърпевши. Ние вече сме в някаква степен, след като Обама изтегли активния ангажимент на американската политика от Балканите и го пренасочи другаде. Нека си спомним Рейгън какво огромно влияние имаше върху политиката. Той се превърна в икона на либерализма, защото неговото лично отношение към комунизма и Съветския съюз се пренесе в цялата администрация и екипа му. Там е коренът на ефекта, който постигна. Така че според мен, тези неща трябва да се имат предвид.

Тръмп се оказва в ситуацията на героя от един съветски виц, но в случая е с обратен знак. Вицът е за чукчата, който водил руснака на лов за мечки, но го предупредил да не стреля преди онзи да му даде знак. Обаче щом руснакът видял мечката, я застрелял. И чукчата му казал, сега да видим как ще носиш мечката 20 километра до вкъщи. Тръмп застреля мечката, влезе в Белия дом, обаче сега се изправя пред задачата какво да прави с тази власт. Също трябва да се отбележи, че Тръмп не взе властта, тя му беше дадена от делегираните гласове на електоралните комисии. А какво да кажем за популярния вот, който спечели Хилъри? Въпросът е доста спорен.

Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря, това беше формулирано още в началото от Стефан Попов. Имаме много неизвестни и не ясно до каква степен сме изправени пред супер продукти на политическия маркетинг и до каква степен сме изправени пред реален завой във външната политика. Стефан Попов.

Стефан Попов

Да добавя нещо към това, което казах, а след това се казва по-конкретни и по-съществени по този въпрос. Създаденият след Втората световна война ред се дължи до голяма степен на американската сила, която го гарантира без да го налага войнствено. Тя гарантира валидността на множество институции. Но международните режими, които се създават след войната, имат склонност да се развиват сами и най-вече да се разширяват, и да обрастват с вторични функции. Това е много валидно за ООН, това е валидно и за ставащото на Европейския континент с Европейски съюз. И двете големи организации имат една първична задача и тази първична задача следва от Втората световна война, тя е свързана с гарантиране на дългосрочен мир. В процеса на еволюция и експанзия на тези международни режими обрастват с несвойствени функции. Тези функции да подменят първичната задача и тя в крайна сметка може да бъде забравена или да се смята за очевидно решена. Според мен така стана с ЕС, където никой вече не помни, че

първичната задача на тази регионална организация е съхраняването на мира на Континента. Същото важи и за ООН, чието ядро е Съветът за сигурност. Съветът за сигурност е една цинична, оголена, реалистка, в смисъла на теорията на международните отношения форма; форум, в който призналите се помежду си велики сили опосредяват свои различия и въдворяват мир по света. Тези моментни имат склонност да бъдат забравени поради експанзията на организациите.

Сега да кажа нещо позитивно за избора на Тръмп, не лично за избора на Тръмп, а за този голям завой. Има шанс този завой, който прави Америка към една по-радикална, по-ястребска републиканска администрация да върне на дневен ред в такива експандирали неограничено международни режими все пак първичната задача по съхраняването на мира. В Европа това беше казано до сега. Такъв завой дава шанс за преформулиране на НАТО от гледна точка основни момент като например как се финансира, кой плаща сметката. По инерция от 1949 г. насам американците плащат сметката на НАТО. ЕС и държавите в него трябва да поемат повече отговорност в това отношение.

Другото нещо, което очаквам обаче, споменато от Илиян Василев е разконспирирането на руската, виртуална я нарече той, политика. Преди 15 години питах тук в България на какво се дължи изключителната власт на Кеворк Кеворкян, защото той коли и беси по институции и медии и никой не може да ми отговори. Накрая ми казаха, че няма скрита голяма сила зад него, той просто е адски нахален и успява да продаде влиянието си. т.е. да продаде влияние, което всъщност няма. Случаят с Русия предвид нейния текущ фалит е подобен. При един такъв завой има някакъв шанс да бъде разконспириран балонът Русия. Благодаря.

Васил Гарнизов

Добре, благодаря, Ружа Смилова.

Ружа Смилова

Благодаря. Бих искала да обърна внимание на един аспект на влиянието на избирането на Тръмп за президент на САЩ върху начина, по който мислим за демократичните процеси в

различни страни по света. Това, което ми се струва особено интересно е да проследим какво един антисистемен играч, какъвто е Доналд Тръмп, ще направи с грандиозния продукт, който така успешно продаде на американците. А може и нищо да не направи.

Какво обеща Тръмп? Тръмп обеща на американците да направи Америка отново велика. В какво се състои тази великост на Америка, която той обеща. Той обеща на тези, които искат да плащат по-малко данъци, че ще плащат по-малко данъци. Обеща на други, които не бяха доволни от либералната политика на Върховния съд, че част от решенията на този Върховен съд могат да бъдат преразгледани. Обеща на загубилите статус бели работници повече работни места, както и още много различни неща на различни групи. Очевидно обаче под обещанието на Тръмп за велика Америка не се има предвид велика в международен план.

Сигналът, който той изпращаше е изолация и насочване към решаване на вътрешните проблеми. Това е тенденция, която наблюдавахме още при Обама, който също беше насочил политиката си по-скоро навътре. При Тръмп тази тенденция е много засилена. Въпросът тогава е, може ли да постигне успех в решаването на вътрешните проблеми на Америка и така да върне увереността на американците, че са велики. Аз имам много съмнения в това отношение. Според мен един от критичните, лакмусовите тестове, които ще покажат дали е успял или не е дали ще успее да хвърли мостове. Едно нещо, което Тръмп не обеща е, че ще преодолее поляризацията в американското общество. Знаците, които дава засега са, че тя няма да бъде преодоляна, напротив, вероятно е да бъде засилена.

Друг момент, който ми се струва важен, включително от гледна точка на това, че Америка е била описвана като модел за подражание в демократичните процеси е до каква степен антисистемни играч, каквито има в много други демократични страни, успява да постигне нещото заради което е избран или напротив, се проваля. Продуктът, който предлага е бляскав, но когато дойде време бляскавите обещания да бъдат изпълнявани, резултатът не е толкова добър. От тази гледна точка ми се струва, че би било особено интересно за потенциални негови последователи, а и за нас като наблюдатели, да се види до къде ще стигне той в реализирането на този вече продаден продукт.

Васил Гарнизов

Благодаря на Ружа Смилова, Евгений Дайнов.

Евгений Дайнов

Имаше един русизъм навремето в армията, изключително произшествие. И така, основният въпрос тук е има ли изключително произшествие, или няма. Има изключително произшествие. През последната година със страх и тревога установявам, че за първи път от четвърт век насам съм започнал да мисля като историк. Политологът мисли за бъдещето, а историкът - както казва Валтер Бенямин - е обърнат към миналото и вижда само отломките на вече случилите се катастрофи, които не може да поправи. Щом мисля като историк значи ме е страх.

Какво е изключителното произшествие. Изключителното произшествие е, че този популизъм, който все още не сме решили как точно да наричаме, триумфира. И тук въпросът е, и то в световен мащаб, загива ли старият ред или е под атака. Ако загива, нищо не можем да направим, освен това, което са правили в Римската империя: бягаме от градовете и се оправяме на село. Ако е под атака обаче, може да се борим.

Това е мащабен процес и тревогата ми като историк е в следното: в Европа от края на 18 век насам се появяват различни – ще ги нарека - маларии, които друсат европейския дух, започвайки с Френската революция. Всички те – Наполеон, революцията от 19в., Първата и Втората световни войни, фашизмът, комунизмът и т.н. - се разпространяват в Европа и спират в Англия. В Англия остава нормалността, която след това тя връща обратно към Европа. Сега обаче маларията мина през Англия без никакво усилие. Европейската малария стигна до Америка, завладя даже и нея и сега няма кой да я спре.

В същото време обаче, виждаме как Английското политическо тяло се опитва да се самоизлекува, включвайки механизми за сигурност, които иначе не са забележими във всекидневния ход на нещата, защото се активират само ако има изключително произшествие. Първият такъв механизъм е, че в Англия не народът е суверен, а парламентът. Народът може да си гласува каквото си иска, но парламентът решава.

Второто нещо, което се случи в Англия на ниво институционализиране на властта е могъществото на законността. Законът щом казва, че това трябва да мине през парламента – то трябва да мине през парламента и нито Тереза Мей, нито който и да е може да заобиколи това. Примерът на Англия показва, че с всичко извършено през последните 300 години в либералния ред, са изградени институционални охранителни механизми. Обществата са произвели антитета. Това е добрата новина.

Има ли ги в Америка обаче, тепърва ще се види. Там е налице катастрофално чрезвичайно произшествие. Въпросът е дали то може да бъде ограничено от институции или ще трябва да разчитаме на психологията на Тръмп, че като победил ще омекне. Защото Тръмп не е нов тип популист, а стар тип популист, какъвто е и Бойко Борисов, впрочем. За това Бойко Борисов най-вече искаше да бъде признат от обитателите на центъра на София. За да се добере до това одобрение той пазеше благоприличие 2-3 години. А когато разбра, че няма да го получи, подаде оставка. Ако Тръмп е същият, нямаме проблем. Но ако не е ще трябва да се разчита на съществуването на институционален механизъм, за който няма как предварително да се знае дали го има и дали работи.

Васил Гарнизов

Благодаря. Антоний Тодоров.

Антоний Тодоров

От казаните неща едно малко ме разтревожи.

Усетих едно очакване за благосклонната хегемония, в което провидях едно доста старо, бих казал архетипно разбиране за международните отношения и международната политика у нас, според което ние сме малка страна и е хубаво да имаме покровител. И се питам до къде ще ни доведе това и дали то ще оправдае всяко едно наше действие, било то вътрешно или външно. Бихме ли се съгласили да платим цената на всичко, стига да има една благосклонна хегемония, която ни пази, защитава и гали по главите?

Към Тръмп. Искане ми се да направя предварително едно разграничение между Тръмп като феномен и Тръмп като фактор. Двете неща са свързани, но са различни. Феноменът Тръмп

за мен е важният, защото той се вписва в световната вълна на нещо, което ще нарека авторитарна демокрация. Може ли да съществува такава нещо като авторитарна демокрация? Да, може. Когато една демокрация престане да бъде либерална, тя става авторитарна. Изборът на Тръмп се представи като вот на мнозинството от бялата средна класа. Всъщност числата на изборите не потвърждават това и тук съм съгласен с Иво Инджев който напомни, че всъщност избирателите, които гласуваха за Тръмп са по-малката част от общия брой гласували, както и че Американското общество е силно разделено. Избирателната система на САЩ, а не избирателите, докара Тръмп до поста президент на САЩ и това не бива да се подминава.

Въпреки това обаче в света има такава вълна и тя се усеща навсякъде. Тя очаквано се издига в много страни, за които подозираме, че са същностно авторитарни като Русия или Турция. Но нека погледнем към Европа. Полският президент Дуда на ултраконсерваторите, Орбан в Унгария, Марин Льо Пен във Франция, която нищо чудно да спечели следващите избори и други. Тръмп в контекст не е нещо крайно различно от онова, което се случва и другаде. Различното е, че тътенът от случилото се ще се чуе много по силно, защото САЩ са супер сила с изключително влияние в света.

Тук е моментът да се формира един важен въпрос за европейската демокрация въобще. Не показва ли изборът на Тръмп границите на електоралната демокрация? Изборите винаги ще произвеждат едно и също власт на мнозинството, което може да греши също толкова много колкото отделният индивид, само че с многократна тежест. И оттук да си зададем още един въпрос – ако изборите като средство са стигнали своите граници, електоралното инженерство ли е решението или е нещо друго?

Колкото до отношението към международната либерална политика, в неидеологическия смисъл, дори тези които критикуват Тръмп, че ще изостави либералната политика и ще се обърне към реал политиката всъщност споделят реал политическо разбиране за света. А какво е реал политическо разбиране за света? Това е страхът Тръмп да реши, че ако Русия е по-полезна, ще работи с нея, а европейците да се оправят; ако Китай е по-полезен, ще работи с Китай, а европейците да се оправят; ако Иран е по-полезен, ще работи с него, а сирийската опозиция да се оправя и т.н. Това е реал политиката и тя става опасна. От

друга страна, как да се оправяме в един международен ред, в чийто терен са лидери като Тръмп, Путин, Ердоган и от рода? Те също са резултат от демократичния избор на мнозинството.

Тръмп феноменът има и още една страна, която е заплаха за всички. Неговата номинация раздели първо републиканската партия, после раздели американската нация и това не е безобидно. Той се движи в средите, които се определят като крайно десни вътре в републиканската партия. Радостта на Ку Клус Клан не е случайна. Тя може и да е прибързана, но не е случайна. Дали Тръмп няма да стане вторият Рейгън? Може би има достатъчно сили, както ги нарича Евгений - антитела - в самата републиканска партия, които да не му позволят да прави каквото си иска, но все едно, това е една голяма опасност.

Друга важна заплаха е политика на изолация на Съединените щати. Няма друга инстанция, която да замести американската в този момент. Ако САЩ се изтеглят ще последва световен хаос. От друга страна съм много скептичен към въпроса за благосклонната хегемония. Също, дали ще се стигне до разрыв между Европа и Америка, смятам, че не. Дори и Тръмп да си го мисли, кои ще бъдат съюзниците на Америка, ако я няма Европа? Русия едва ли, Китай, още по-малко вероятно, Иран също. Кой е най-близко в ценностните си разбирания до Америка, освен ЕС, и има ли въобще такъв? ЕС с всичките си трудности не може да бъде голяма и ефикасна военна световна сила като САЩ, но това не е основание за подигравки или снизхождение. Може би е по-добре Европа да бъде в ролята на мека сила, въпреки че твърдата става все по-важна в този случай. Ще спра дотук.

Васил Гарнизов

Благодаря и последно от планираните изказвания Георги Ангелов.

Георги Ангелов

Благодаря. Ще започна от по-конкретното и ще мина към по-общото. Преди няколко дни акциите на много застрахователни компании драстично паднаха. Сривът им се дължеше

на обстоятелството, че Тръмп щеше да отменя здравната реформа на Обама, от което те биха пострадали. На следващия ден акциите се вдигнаха с 50%. Тръмп тъкмо беше съобщил, че няма да отменя реформата. Същото се случва с мексиканското песо, което се срива и ще продължи да си стои сринато, докато Тръмп не съобщи, че ще подобри отношенията с Мексико, което е и най-вероятният сценарии. Акциите на Дойчебанк поскъпнаха, защото се заговори, че Тръмп щял да опрости глобата от 14 милиарда долара, която беше наложена на банката от Обама. Понеже Тръмп мрази Апъл техните акции също поевтиняха. Акциите на Амазон паднаха, защото собственикът на Амазон има вестник, който беше критичен към Тръмп и се заговори, че Тръмп щял да му го върне. На другия ден акциите се възстановиха, защото компанията Амазон си работи много добре и всъщност няма причина да се обезценява.

Общо взето това което се случва са поредица паники и хаотични движения, защото не се знае какво ще прави Тръмп. Дали той самият знае какво ще прави също не се знае. По време на кампанията Тръмп обещавахе, че ще подпомогне въглищната индустрия с конкретни политики. В същото време обаче обеща и че ще подпомага шистовия газ. А природният газ е онова, която уби въглищата. Няма как да се помага и на двете едновременно, така че сега се чака да се разбере кое от двете ще избере. Каза, че ще отмени здравната реформа на Обама, после заяви, че няма да я отменя. Каза, че ще дерегулира икономиката, докато в същото време обещавахе да прокара протекционистки политики спрямо Китай. Обеща да намали дълга и лихвите, както обеща и един трилион допълнителни разходи стимул.

Тръмп обеща всичко на всички, което очевидно беше добре за предизборната кампания, но след изборите вече няма да изпълни всичко. Така че има една голяма въпросителна, всъщност в каква посока ще се насочи. Пазарите очевидно не знаят, един ден мислят едно, друг ден мислят друго, трети ден – трето. От това което той говори единственото, което е ясно е, че той е искал да спечели изборите, което и успя. Но изглежда, че няма стратегия какво да прави след тази победа. Такава тепърва предстои да се изготви.

Какъв извод обаче можем да направим. Според мен основният извод, който трябва да се направи е, че трябва да свикнем, че ще живеем в среда на изненади. Това вече не е

изключение, а е правило. Когато Ципрас спечели изборите в Гърция на това се гледаше като изолиран инцидент в периферна, малка страна. Но се оказа, че не е изолиран. След това се случи Брекзит, който също изненада всички. Всички смятаха, че това е предрешен въпрос и Камерън прави референдум, за да стане по-силен. Превратът в Турция, вместо да свали или поне отслаби, го направи по-силен. Предстои да се види какво ще стане с италианския референдум, който вероятно ще има същия резултат: изненада и шок. Също така предстоят избори във Франция, в Германия и Австрия. Така че според мен основното, което трябва да се направи е да се разбере, че този управляем предсказуем свят, в който в Гърция има две партии, ПАСОК и Нова демокрация, и никой друг не може да влезе във властта, в Америка има статукво, ЕС се състои от 28 страни, които се увеличават, а не намаляват и т.н. вече не съществува.

Има причина светът да е изненадващ, тоест това не е толкова изненадващо. Светът не е това, което беше преди 50 години. Допреди 50-60 години Америка и Западна Европа са целият свят от гледна точка на икономиката. Освен, че доминират икономически, Америка е и военна свръхсила. Това е военен хегемон 1000 пъти по-силен от всички останали, които е победил във война току-що. Това вече не е така. Вече има друга икономика, която е голяма колкото Американската, и това е Китайската. Има и други които добиват такива размери – Индия, както и други страни от Азия и Африка. Скоро Западът няма да е доминиращ и във военно отношение. И това неминуемо води със себе си нов световен ред. Въпросът е как се постига той.

В предишния преход, в който хегемонията преминава от Английската империя към Америка това става лесно, защото англичаните не се противопоставят на този процес. Те са близки и Англия не е против Америка да бъде следващият водач на света. Така ли ще бъде обаче ако Китай стане най-голяма сила? Американците ще приемат ли толкова лесно този преход? Надали. В този смисъл за мен основният потенциален конфликт не е Русия-Америка, а е САЩ-Китай. Какво би станало ако между двете най-големи икономики в света започне търговска война? Както и г-н Тафров каза, изпускаме Азия от поглед, а тя е икономически много важна. Една такава търговска война ще означава основна промяна в баланса на световните сили. Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря. Илиян Василев.

Илиян Василев

Искам да добавя нещо във връзка с темата за глобализацията. Брекзит не бива да се възприема като черен лебед. Той всъщност е част от естествения процес. Глобализацията стигна до равнище, което не може да бъде усвоено и това беше реакцията на националната държава. Но сега има проблем с това *de facto* да се реализира изходът на Великобритания от ЕС. Глобализацията е свързала двете по такъв невероятен начин, че те трябва да се разплетат с непознати хирургически похвати. Референдумът се случи, волята е изразена, но като се стигна до самото разделяне се установява, че то не може да стане. Онова, което всъщност се прави сега е да търси по-мека форма на това разделяне. Хем да се уважи резултатът от референдума, хем да се разтегли дотолкова, че накрая ще бъде малко вероятно да се стигне до завършек.

Тръмп по подобен начин е реакция на онези недоволни, които не са участвали и не са спечелили от глобализацията. Тя не върви с една и съща скорост нито във времето, нито в пространството. В нея има връщане, има забавяния и забързвания, някои места се развиват по-бързо, отколкото други и т.н. Важното обаче е, че това е неотменим процес, независимо от тези реакции.

Васил Гарнизов.

Благодаря. Последен коментар от Стефан Тафров.

Стефан Тафров

Искам да направя няколко уточнения към казаните неща.

Първо, по отношение на разграничението между трансатлантическата връзка и европейската интеграция. Двете са клони на един и същи ствол. Това е персонифицирано във фигурата на бащата на европейската интеграция Робер Шуман, френският външен

министър, който подписва Вашингтонския договор, с който се създава НАТО. Цялата европейска интеграция е невъзможна без американска подкрепа. Тя е насърчавана от Съединените щати и това няма да изчезне така лесно. В този смисъл всякакви опити за противопоставяне на европейската интеграция, от една страна, и НАТО и трансатлантическата връзка, от друга, не държат сметка за фундаменталните източници на тези процеси.

На второ място, Азия. За мен няма никакво съмнение, че големият сюжет на 21 век ще бъде какво се случва с Азия икономически, както и политически. Китай е във възход и от регионална сила се превръща в световна. Русия от глобална сила става регионална сила и това, че тази двойка в момента геополитически има близки позиции, което ясно личи и в ООН, не е непременно добра новина за Русия. Спомням си един разговор, който имах със сегашния външен министър на Русия Сергей Лавров, когато България стана член на НАТО. Той тогава ми каза, "Това, че България и Румъния станаха членове на НАТО не е най-хубавото нещо, но ще мога да спя нощем. Но знаеш ли колко души живеят в Сибир? 20 милиона. Ако Китайците веднъж се разходят из Сибир, Сибир ще свърши, ще го загубим. Това е нещото, което не ми дава да спя". Разказвам този анекдот, за да кажа, че от руска гледна точка безкрайното противопоставяне на Запада и Русия, извън ситуативните интереси на сегашния ѝ президент, всъщност обрича Русия да бъде младши партньор в един съюз с Китай. И това не е непременно най-добрият вариант за Русия. Аз продължавам да смятам, че в Русия, извън сегашната ѝ политика, има достатъчно културно-исторически фактори, които по-скоро я правят европейска, отколкото азиатска държава, и по-скоро е в интерес на всички нас от Запада, включително и на Съединените щати, ние с Русия културно и ценностно да се свържем отново. Разбира се, не на основата на Путиновата автокрация.

Трето, по отношение на казаното от Антоний Тодоров за демокрацията. Краят на Студената война беше пропуснатият шанс да се преосмисли смисълът на електоралната демокрация. По време на Студената война това беше невъзможно, защото всичко беше война, макар и студена. След нейния край обаче триумфът надделя над необходимостта от обновяване на електоралните демокрации. Сега има опити да се прави такава

обновяване, включително в България, и то по най-неподходящия начин, но това се случва в условия на паника и няма как да произведе добър резултат. Последният референдум в България е белег за това.

И последно, по отношение на България. Във всичко това, което се случва в света аз все пак виждам нещо положително и то е надеждата, че това много развълнувано море, в което се намираме, ще ни накара най-сетне да узреем и да осъзнаем, че и от нас нещо зависи. Това е. Благодаря.

Васил Гарнизов

Благодаря. Последни думи за Стефан Попов, коментар и да закрие нашата хубава конференция.

Стефан Попов

Аз не мислех да казвам нещо, но след като чух Стефан, Илиян и Жоро Ангелов събрах желание да кажа нещо.

Съединените щати имат традиционна нагласа към изолация, самоизолация. Още през 1823 г. тя дори се оформя като доктрина, доктрината Монро. Според нея – изказана за пръв път от Джеймс Монро, президент на Съединените щати, в обръщение към Конгреса - стратегическите или жизнените, както ги наричат по-нататък интереси на Съединените щати са затворени в Западното полукълбо. Намерението тогава е да бъде възпрята експанзия на европейски сили, които се намесват било в Карибите, било в Латинска Америка. Това е предупреждение: тука няма да се месите, по меридиана, по вертикалата на Съединените щати. Донякъде в единия океан, Атлантическия, донякъде в другия, Тихия, са очертани американски зона. Впоследствие тази доктрина се обръща частично и се оказва, че има и една втора страна, а тя е че и ние американците нямаме интерес извън тази зона. И в тези две страни на една и съща доктрина Америка живее в циклично. Например предупреждението за въздържане от намеси в Западното полукълбо има кулминация в Карибската криза. Не е възможно да инсталираш ядрени установки близо до Америка, изобщо в Западното полукълбо. Това означава ние сме готови на война и ще

ви атакуваме. Но е валидно и обратното. Америка, както каза Ружа, ще стане велика отново, когато престане да се занимава с несвойствени задачи. Такава е драмата и на американските президенти в Първата и Втората световна война. И единият и другият искат да намесят Америка във войните, но не могат защото американското обществено мнение не вижда смисъл, особено централните щати, от прахосване на ресурси извън границите на Западното полукълбо. Обаче историята на двете войни , а по-късно и нещата, които споменахте за икономическата глобализация показват, че Америка ако не се ангажира, а се опита да се върне в своите граници тя плаща една дебела сметка накрая. Това е единият момент, вторият момент е, че глобализационния процес обективно, извън всякакви идеологии, е довел дотам, че тя е намесена и оттеглянето ѝ е крайно нереалистично, толкова нереалистично колкото аз смятам също като Илиан, е оттеглянето на Великобритания от ЕС. Това означава тя да си загуби основния пазар.

Но това са трусове, които - тука минавам към една втора точка - ни карат да се замислим върху един по-дълъг процес след войната. След войната се създава ООН с едно ядро – Съвета за сигурност, в който признали са една друга свръхсили се договарят и опосредяват различията си за да гарантират със сила в край сметка мира. Но международни режими от либерален тип експандират до положение, че в последното десетилетие и половина се създава нещо като международен наказателен съд. Международният наказателен съд е институция която презюмира , че светът е вътрешна политика. Презумпцията на Международния наказателен съд е, че както националната държава може да осъжда вътрешно престъпленията си, така може и светът да го прави. Но това означава световен съд, т.е. това е една религиозна постановка. Когато се появява нещо като Тръмп или националпопулистките движения в Западна Европа или движението, което доведе до референдума във Великобритания те подсещат, че все пак независимо от икономическата глобализация и големите премествания на сили към Азия, това което традиционно реалистки се разбира под външна политика лежи някъде отдолу и то не е необратимо преодоляно. И по тази причина идеята за доктрина Монро от класически тип , в която Америка се отдръпва, е нереалистична и неизпълнима задача.

Накрая искам да кажа за Русия, че ние говорим непрекъснато за една Русия, която е една цялост. Русия като цялост е една изкуствено поддържана чрез противопоставяне на Запада. В момента в който тя се замисли върху собствените си проблеми, както стана при Горбачов със Съветския съюз, тя ще имплозира реално. Това е възможност, която се обсъжда доста по целия свят. Благодаря.

Васил Гарнизов

Добре. Благодаря на Стефан Попов. Благодаря на всички, които се отзоваха на нашата покана. Дискусията беше смислена, ще видим как ще продължим нататък. Вероятно в момента, в който Тръмп встъпи в длъжност и с това се появят реалните управляващи, ще има повече яснота. До тогава ще гадаем дали републиканците ще успеят да накарат Тръмп да подпечатва техните законопроекти, или обратно, Тръмп ще използва Конреса като секретарка, която да слага печат върху противоречивите му идеи. Бъдещето, както каза Иво Инджев, ще покаже. Лек ден на всички, още веднъж благодаря!

ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗИ, БР.1 - 2017

ИНФОРМАЦИЯ ЗА АВТОРИТЕ

Ръкописите се приемат по електронен път на адресите: political.analysis.bg@gmail.com и ivannachevbg@gmail.com във формат word.doc.

Приемат се статии на **български, английски, френски, немски и руски език.**

Размерът на приеманите за публикуване в списание „Политически анализи“ статии е около 18 - 25 стандартни страници (32 - 45 000 знака), а на рецензии, отзиви, съобщения – 2 – 3 стандартни страници (5 000 знака).

Рецензират се само публикувани в България книги.

Шрифт: Times New Roman, размер: 12 пункта. **Междуредие:** 1.5. **Абзац:** 6 after. **Таблицы:** стандартни. **Илюстрации, графики и схеми:** черно-бели **в отделен файл.**

Заглавие: 16 пункта, bold, с главни букви. **Подзаглавия:** 14 пункта, bold, с главни и малки букви. **Подподзаглавия:** 14 пункта, italic, с главни и малки букви. При подзаглавията не се поставят цифри в началото и точки в края.

Библиографията трябва да бъде представяна след края на текста по следния начин:

За книга: Майер Т. (2007) *Бъдещето на социалната демокрация*. София: Просвета.

За глава от книга: Salomoni F. (2005) Balkan migrations to modern Turkey.- In: Chiodi L. (ed) *The borders of the polity. Migration and security across the EU and the Balkans*. Ravenna: Longo editore, 143 – 168.

За статия: Iliescu A. (2003) Political Manichaeism in contemporary public debate: the Romanian case.- *Southeastern Europe*, vol. 30, 1-12.

За интернет източник: Bello T. East Timor's ruling party ahead in vote count. In: Reuters web site.
<http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSJAK23659320070702?feedType=RSS>
(5 July 2007).

Позоваванията в текста да следват следния модел: (Кръстева 1997: 45).

Бележките се поставят под линия като footnotes.

Всяка статия се придружава от:

- Заглавие на английски език
- Резюме (на български и на английски език) в размер до 600 знака
- Кратки данни за автора (на български и на английски език) в размер до 3-4 реда заедно с електронен адрес за връзка.